

مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی باید جریان سازی کند

پای صحبت محمد ناصری،
مدیرمسئول مجلات رشد

اشاره

فعالیت مدیریتی محمد ناصری، مدیر کل دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی در حوزه خانواده مجلات رشد، به چند دهه می رسد؛ از دوره ای که معاون دفتر و سر دبیر رشد جوان بود در دهه هفتاد و دور ه ای که مدیر کل دفتر شد از اواسط دهه هشتاد تا کنون. به هر حال کار سختی بر دوش دارد. از آرزوهای او آن است که مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی جریان سازی کند.

امیدواریم با تلفیق دو مجله قرآن و معارف اسلامی این اتفاق بیفتد. وی مدیر مسئول مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی و همچنین مجلات رشد دیگر است که پای گفت‌وگو با او نشستیم.

● آقای ناصری! صدمین شماره چه داستانی دارد؟

○ ابتدا به همه دوستان و همکارانی که در مجله‌های رشد آموزش قرآن و رشد آموزش معارف اسلامی سال‌ها زحمت کشیده‌اند، خسته نباشید می‌گویم. برای یک فصل‌نامه، شماره «۱۰۰» شماره مهمی است. یعنی سال‌های طولانی، دست‌اندرکاران پای کار ایستاده‌اند و هر فصل یک شماره از مجله را در آورده‌اند! یعنی ۲۵ سال! و بهانه‌ای است برای اینکه به همکاران مجله دست مرزاد و خسته نباشید گفته شود.

با توجه به اینکه مجله رشد آموزش قرآن هم عمری حدود ۱۳ سال دارد و اکنون با رشد آموزش معارف ادغام شده است، پس از ۱۰۰ شماره بیشتر می‌شود. لذا جشن

صدمین شماره باید جشن پروپیمانی باشد، زیرا همکاران هر دو مجله در این جشن حضور می‌یابند. در حقیقت در این مراسم از مدیران مسئول، سردبیران، مدیران داخلی و اعضای هیئت تحریریه به‌صورت خودمانی و دوستانه تقدیر خواهد شد. در جشن صدمین شماره رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی امیدواریم بزرگان این عرصه حضور داشته باشند تا تجدید دیداری باشد.

● جناب عالی از چه سالی مدیرمسئول شدید؟ آیا

قبل از این سمت، با مجله ارتباط و همکاری داشتید؟

○ از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰ معاون مدیرمسئول مجلات رشد بودم. در این سال‌ها سردبیر «رشد جوان» هم بودم. یادآوری می‌کنم که از سال ۱۳۷۷ تمام مجلات تخصصی رشد که در «دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی» آماده می‌شدند، به دفتر «انتشارات کمک آموزشی» واگذار شدند. بنابراین ارتباط بنده با همکاران مجلات رشد نزدیک و تنگاتنگ شد. پس از سال ۱۳۸۰ در بخش دیگری از وزارتخانه مشغول شدم. سپس از ۱۳۸۷ که به‌عنوان مدیر کل به این دفتر برگشتم، سمت مدیرمسئول به بنده محول شد. لذا از قیل همکاران محترم، از جمله سردبیران، مدیران داخلی و دیگر همکاران را می‌شناختم، زیرا همه دوستان و همکاران سازمانی ما محسوب می‌شوند. هیچ‌کدام از همکاران مجله برایم ناشناس و ناآشنا نیستند. خوش‌بختانه این دوستی و آشنایی و رفاقت می‌تواند کمک کند که کار مجلات راحت‌تر پیش برود.

به نظر من مجله رشد آموزش قرآن و معارف، جای کار کیفی خیلی زیادی دارد و در واقع این مجله قدرت جریان سازی دارد. در تعلیم و تربیت اسلامی در آموزش و پرورش، رسمی ترین مجله همین مجله است

● به نظر جناب عالی در این سال ها، با توجه به کمک آموزشی بودن مجله، محتوای مجلات از بعد کیفی تغییر مثبت داشته اند؟

○ به کیفیت باید در دو بخش پرداخت: یکی محتوا و دیگری امور چاپ، توزیع، صحافی و مانند آن. در امور اخیر که قابلیت اندازه گیری دارند، کارهای خوبی انجام شده اند؛ یعنی در حوزه جاذبه بصری. قبلاً مجلات رشد با کاغذ کاهی و تکرنگ چاپ می شدند و اکنون با کاغذ مرغوب تر، یعنی کاغذ سفید ایرانی و چهاررنگ چاپ می شوند. وضع توزیع هم بهتر شده است.

بر حوزه محتوا هم بنده به دلیل مسئولیت اشراف دارم. درباره مجله رشد آموزش قرآن و رشد معارف اسلامی می توانم بگویم، مجلات بسیار مهمی به حساب می آیند. سیر پیشرفت کیفیت آن ها رو به جلو و رو به بالاست. البته هر بار برای هر شماره مجله می توان گفت که می توانست بهتر از این هم باشد.

● شما دارید به حالت آرمانی اشاره می کنید، زیرا فضای قرآنی و معارفی همواره مستعد ورود به فضای بهتر، مناسب تر و کیفی تر است. ولی ما داریم درباره مجله ای صحبت می کنیم که هدف مشخصی دارد و حالا دارد آماده می شود که برای صدمین شماره خود تدارک ویژه ای ببینید. لذا با توجه به آن هدف گذاری باید به کیفیت کار توجه کرد.

○ صد در صد. درباره کیفیت مسئولان مربوط هم می توانند نظر بدهند. اما مهم تر از همه مخاطبان مجله اند که باید نظرشان را گرفت. زیرا اینانند که شماره های مجله را تهیه و مطالب آن را مطالعه می کنند.

به نظر من مجله رشد آموزش قرآن و معارف، جای کار کیفی خیلی زیادی دارد و در واقع این مجله قدرت جریان سازی دارد. در تعلیم و تربیت اسلامی در آموزش و پرورش، رسمی ترین مجله همین مجله است. اگر این مجله با هدف جریان سازی بتواند به مسائل مهم حوزه تعلیم و تربیت بپردازد، موضوع های گوناگون را با صاحب نظران مربوط مطرح کند، و حتی وارد مباحث چالش برانگیز شود، سبب می شود دبیران محترم و کسانی که مجله به دستشان می رسد، منتظر هر شماره باشند. جا دارد که مجله رشد قرآن و معارف وارد این عرصه بشود.

البته در سال های اخیر، محتوای مجلات از جهاتی غنی شده است. زیرا تا ۱۰ سال قبل مجلات فقط در قالب مقاله عرضه می شدند، در حالی که امروز این مجله از همه قالب های ژورنالیستی استفاده می کند. به همین دلیل در مجله رشد آموزش قرآن گفت و گو دارید، میزگرد چاپ می شود، گزارش می آید و مطالب کوتاه برای مخاطبان تدارک می شود. ضمن اینکه مجله دارای گرافیک بهتری هم شده است که به جذابیت مجله می افزایند. می توانم بگویم در سال های اخیر این مجله از عناصر قابل اعتنا در مطبوعات برای طراحی بهتر مجله استفاده کرده است. اتفاق دیگری هم در مجله رشد آموزش قرآن و معارف

افتاده و آن گسترده تر شدن دامنه پدید آورندگان است. چارچوب اسامی محدود شکسته شده است و نام های تازه و متفاوتی را در مجله می بینیم. به ویژه مشاهده می شود، همکاران فرهنگی ما محتوا تولید کرده اند. به ویژه در برخی از شماره های مجله تنوع نام ها قابل توجه است. این تغییر نشان می دهد که بخشی از مخاطبان ما، به این مجله علاقه دارند، آن را می خوانند و دوست دارند نقشی در تولید محتوای آن به عهده بگیرند. خوش بختانه جنس مطالبی که همکاران برای مجله می فرستند، از نوع کاربردی است. لذا مجله رشد آموزش قرآن و معارف حرکت رو به جلو داشته است.

اما برای رسیدن به نتیجه ای دقیق تر باید محتوای مجله را از شماره یک تا صد در قالب یک پژوهش کاوید. یکی از کارهایی که به مناسبت انتشار صدمین شماره مجله می شود، تجمیع تمام ۱۰۰ شماره در یک سی دی و ارائه آن به مخاطبان عزیز است که قابلیت جست و جو برای تحلیل محتوا را نیز خواهد داشت. همین طور می شود گفت و گویی را در این زمینه تدارک دید. یعنی با طرح پرسش هایی مربوط به کل محتوای ۱۰۰ شماره، از طریق دریافت پاسخ به تحلیل محتوا پرداخت. در این صورت می توان از میزان رشد کیفی مجله نیز اطلاع یافت.

● با عنایت به اهمیتی که وزارتخانه متبوع و دست اندرکاران مجله رشد آموزش قرآن و معارف برای این مجله قائل اند، اما گویی سعی دارند از طریق فروش آن به مخاطب، هزینه مالی آن را جبران کنند. آیا این برنامه به صورت کنونی، قابلیت اجرایی دارد؟ در این صورت از تعداد مخاطبان آن کاسته نمی شود؟

○ برای فرض شما باید توضیحی بدهم. ما مجلات رشد را در چارچوب یک خانواده بزرگ می بینیم. از یک طرف مجله رشد کودک در شمارگان ۸۰۰،۰۰۰، رشد نوآموز در شمارگان ۱،۲۰۰،۰۰۰ و رشد دانش آموز در ۱،۶۵۰،۰۰۰ نسخه منتشر می شود، اما رشد فنی و حرفه ای فقط در شمارگان ۳۵۰۰ نسخه انتشار می یابد. یا مجله رشد آموزش قرآن با شمارگان ۶۰۰۰ و شیمی و فیزیک هر یک با شمارگان ۵۰۰۰ چاپ می شوند. دیگر مجلات هم با شمارگان زیر ۱۰،۰۰۰ نسخه در می آیند. همه این مجلات عضو خانواده آموزش و پرورش اند.

توجه دارید، مجله ای که با بیش از یک میلیون نسخه چاپ می شود، تفاوت آشکاری با مجله ای دارد که در ۵۰۰۰ نسخه از چاپخانه بیرون می آید. زیرا مجله اخیر حتماً با ضرر و زیان همراه است، ولی مجله ای که بالای یک میلیون نسخه دارد، حتماً سود آور است.

به همین دلیل سود و زیان در یک خانواده برآورد می شود و نه برای یک مجله. این خانواده سی و اندی عنوان مجله تولید می کند که برخی از آن ها سود می دهند و برخی نیز با تقبل زیان چاپ می شوند. همه مجلات تخصصی رشد نمی توانند هزینه های خود را تأمین

کنند. یعنی خرج و دخل این مجلات برابر نیست.

● شاید یکی از دلایلی که این مجله برای دبیران دبیرستان‌ها تولید می‌شود، اما نه تنها به دست اغلب دبیران نمی‌رسد، بلکه در خیلی از جاها اصلاً آن را نمی‌شناسند و این هم به اطلاع‌رسانی ناقص باز می‌گردد.

○ فقط به نقص در اطلاع‌رسانی مربوط نیست. من در ادامه صحبت قبلی وضع موجود را تشریح کنم. اگر بخواهیم به این مجلات از بعد اقتصادی نگاه کنیم، مسلم است که چیزی عایدمان نمی‌شود؛ حتی در حد خرج و دخل! اگر قصد ما جبران هزینه‌ها با شمارگان بالاتر هم باشد، نباید قیمت آن را کمتر از ۵۰۰۰ تومان تعیین کنیم که در این صورت حتی نمی‌توان هزینه عوامل اجرایی‌اش را تأمین کرد. شما که از قیمت مجلات روی دکه‌های مطبوعاتی خبر دارید. در حالی که مجلات رشد زیر ۱۰۰۰ یا ۲۰۰۰ تومان قیمت خورده‌اند.

یادآور می‌شوم که مبنای انتشار مجلات در آموزش و پرورش، یعنی مجله «پیک» قبل از انقلاب و «رشد» بعد از انقلاب، این بوده که خودگردان باشند. خودگردان نه اینکه حقوق من مدیرمسئول مجله را بدهند، یا حقوق معاونان و هزینه ساختمانی را که در آن مستقریم، تأمین کنند. تمام این هزینه‌ها را دولت می‌دهد. پس این هزینه‌ها را نباید به حساب خودگردانی مجله گذاشت. مجله رشد باید ارزان و کاربردی تولید شود و تهیه آن از طریق مخاطبان در آموزش و پرورش اختیاری باشد، به هیچ‌وجه نباید اجباری برای خرید مجله در کار باشد. این‌ها از مهم‌ترین اصول در تهیه و توزیع مجلات رشد هستند.

تعداد دبیران دینی و قرآن دبیرستان‌ها را حتی اگر ۳۰ هزار نفر هم در نظر بگیریم - که نیست - برای این عده ۶۰۰۰ نسخه مجله چاپ می‌شود که می‌بینید نسبت بالاتری دارد.

● اما رشد دانش آموز برای دانش آموزان منتشر می‌شود نه برای معلمان دانش آموزان. در حالی که رشد آموزش قرآن و معارف برای معلمان منتشر می‌شود و برای دبیران جنبه کمک آموزشی دارد. یعنی تفاوت ماهوی وجود دارد. در حقیقت اگر دبیری این مجله را تهیه نکند، باید از کسب آموزه‌های راهنما و اطلاعات تازه در تدریس باز بماند و لذا کیفیت تدریس وی نیز باید از آن دبیری که این مجله را می‌خواند، عقب‌تر باشد. فرض ما این است که تولید محتوا با هدف مجله تطبیق می‌کند.

○ از این نظر می‌گویم که مجله رشد، مثل بروشور رایگان نیست. مخاطب علاقه‌مند باید قسمتی از قیمت مجله را بپردازد. حرفتان درست است. وقتی این اتفاق می‌افتد که از ۳۰ هزار معلم، ۱۵ هزار نفرشان مجله را بخرند. مجله قرآن و معارف حاوی محتوایی غنی باشد و

همکار دبیر ما فکر کند، اگر مجله را تهیه نکنند، چیزی را از دست می‌دهد. این وضعیت وقتی به وجود می‌آید که دوستان دست‌اندرکار مجله، هنر خود را پای کار بیاورند. بحث اساسی دیگر این است که مطالعه در ایران چه وضعی دارد؟ اینجا اشاره بنده به جامعه فرهنگی ماست، سرانته مطالعه بین این صنف چه قدر است؟ مطالعه معلمان دینی و قرآن ما به طور خاص چه قدر است؟ مسلماً کم است. با این حال، چنین مواردی چیزی از وظیفه ما کم نمی‌کند، بلکه باید احساس وظیفه بیشتر داشته باشیم. تولید محتوا باید چنان باشد که دبیران ما به مطالعه مجله ترغیب شوند.

● در پایان این گفت و گو به عنوان راهکار بفرمائید شما چه کاری را «جریان سازی» می‌دانید؟ رشد آموزش قرآن و معارف چگونه می‌تواند، «جریان سازی» کند؟

○ ما در حوزه دین و تربیت دینی در آموزش و پرورش با مسائل خاص مواجه هستیم. مسائل مبتلابه در جامعه که در سطح دبیران دینی ما و در مدارس ما مطرح‌اند. مجله رشد مورد نظر ما باید وارد این موضوع‌ها و مسائل بشود. برای نمونه عرض کنم، حجاب تمام دانش‌آموزان دختر دوره‌های اول و دوم متوسطه مسئله مبتلابه ماست. ما در حکومت دینی، از حجاب تلقی معینی داریم که می‌خواهیم همین تلقی را جامعه از ما بپذیرد و رعایت کند. برای اعمال آن هم قوانینی وضع می‌کنیم. در حالی که چنین اتفاقی نمی‌افتد. بخش اعظم افراد جامعه را دانش‌آموزانی تشکیل می‌دهند که شش سال را در دوره متوسطه می‌گذرانند و از وضع حجاب رسمی اطلاع دارند، در حالی که تعدادی از این زاویه مشکل دارند.

مجله رشد آموزش قرآن و معارف آمده است با حضور اهل نظر، موضوع و مسئله حجاب را از ابعاد جامعه‌شناختی، دینی و معرفت‌شناختی به خوبی در چهار شماره مجله تبیین کند؟ چنین کاری را نه تنها نکرده‌ایم، در جای دیگر هم نشده است. به غیر از شهید مطهری که حجاب را در کتابی تبیین کرد، آیا پنج نفر دیگر هم پیدا می‌کنید که پس از وی این کار را در آن حد انجام داده باشند؟ همچنین در حوزه تربیت دینی آیا بررسی کرده‌اید که تربیت دینی را با اجبار می‌توان گسترش داد یا نه؟

در پایان از دست اندرکاران مجله تشکر می‌کنم و از درگاه خداوند تبارک و تعالی برای تک‌تک آنها آرزوی توفیق روز افزون دارم و امیدوارم در دوره آتی این مجله بتواند بهتر از دوره‌های قبل در خدمت رشد و تعالی دبیران محترم قرآن، معارف و عربی قرار بگیرد.

● امیدواریم که در شماره‌های جدید مجله این رویکرد برای هیئت تحریریه سرلوحه کار قرار بگیرد و بتواند با این خط مشی حرکت کند.

از وقتی که در اختیار ما گذاشتید از شما بسیار ممنون و متشکر هستیم

اتفاق دیگری هم در مجله رشد آموزش قرآن و معارف افتاده و آن گسترده‌تر شدن دامنه پدیدآورندگان است. چارچوب اسامی محدود شکسته شده است و نام‌های تازه و متفاوتی را در مجله می‌بینیم. به ویژه مشاهده می‌شود، همکاران فرهنگی ما محتوا تولید کرده‌اند. به ویژه در برخی از شماره‌های مجله تنوع نام‌ها قابل توجه است

